

„Bánt ezekben az emberekben a meggyilkolt Mozart”

(Antoine de Saint-Exupéry: *Az ember földjén* című könyvéről)

Nem a múltban történt. Még mindig történik. És nem úgy, ahogy kellene.

Senkitől sem távol. Mindenki *itt*-jében. Néme-lyek mégis ott maradnak.

Nem pornó, nem krimi. Hanem az emberi lelkek felszabadítására, egymásratalálására tett kísérlet. Ezért pornó, krimi.

Játszunk?

Figyelheti Antoine de Saint-Exupéry urat az ember földjén. Nézőpontja az utazóé, a Föld fizikai, szellemi arculatát figyelő pilótáé. Miénk a hegyek, tengerek, sivatagok... de a birtokos „agya-gosítható”, birtokaitól megfosztható, eszközzé fokozható, igazi tulajdona pedig nem a területi birtokolhatóság tárgya, „az ember birodalma bent van önmagában.” Exupéry és bajtársai – Guil-lamet, Mermoz, Prévot – nem akarják érezni a megalkuvást, a földi nehézkedés törvényét, amely lehúzza az álmokat, a repülést a földre.

Nézőpontja, azaz nézőpontjai: Exupéry úgy ábrázol, hogy állandóan figyelmeztet: ami nagy, fennkölt, pazar, az parányi, groteszk, sivatagi is lehet. „*Azt hiszik, az ember mehet egyenesen előre... Azt hiszik, az ember szabad... Nem látják a láncot, mely kutakhoz köti.*”

És ellenkezőleg. „*A sivatag eleinte: csönd és üresség, nem nyúlik meg mindjárt az első nap szerel-mésének... A sivatag gazdaggá válik.*”

Álom és valóság. Exupéry összeegyeztethe-tőségük útját keresi. Elragad, fölrepít – és eszünkbe juttatja, hogy a zuhanás mélypontja felé is közelíthetünk. Mérilegre állít. Kompromisszum? Emberségesség? Kezdetben segít az ítéletalkotás-ban, ám fokozatosan átengedi, hogy önmagunk bírálóvá saját magunk váljunk. Barátaivá is. „*Az ember igazsága az, ami emberré teszi.*” Fejezeteinek kapui is mind erre nyílnak. Ez az a szemantikai ál-landó – Emberré válni – vagy akár a felső harmónia, mely az elmesélt történeteket regénnyé építi.

Exupéry történeteiről, barátairól, távoli em-berekről mesél. Libanoni sivatagi balesete vég-zettel fenyegető napjaiban számot vet életével, és felismeri a repülés számára létfontosságú szük-ségletét. Kijelenti: „*Ha visszatérnék, újrakezdeném. Szükségem van arra, hogy éljek.*” Guillaumet An-desekben történt repülőszerecsétlenségét mesél-

ve gondolatláve magasan fölállítja az „embernek lenni annyit, mint felelősnek lenni” egyenletet. Fran-ciaországból hazatérő lengyel munkásokat szem-lélve így medítál: „*Az a tény, hogy ilyen agyagtöm-bökké váltak. Milyen szörnyű malmon mentek ke-reszül?*” – így folytatja: „*Egy kivénült állat megör-zi báját. Miért kell hát épp az embernek lezúllenie?*”

Kérdez az író, és válaszol. Válaszol, és kér-dez. Nem válaszol. Nem kérdez. Önmagukban a válaszok, kérdések vagy hiányuk – nem újak, sajnos újra és újra meg kell őket ismételní. Mi-ért? Exupérynél pedig egyénien eredetien, em-berien és meggyőzően, sürgetően történik mindez. „*Csak a lélek fuvalma teremtheti meg az agyagból az embert.*”

Domokos Johanna

Mária evangéliuma

Idén ünnepelte hatvanadik születésnapját a Szegedi Szabadtéri Játékok. Az operaelőadások és a néptáncok mellett a Madách Színház két előadását tekinthették meg azok a szemfüles érdeklődők, akik már márciusban beszerezték a jegyeket. (Erre a későbbi hónapokban már kevés remény maradt.)

A két előadás egyike Tolcsvay László–Müller Péter–Müller Péter Sziámi: MÁRIA EVAN-GÉLIUMA című új magyar rockoperája volt. A március végén tartott bemutaton egyszerűen világpremiernek hirdették az előadást, a darab ugyanis egyedülálló abban a tekintetben, hogy Mária személyét állítja középpontba, az ő életén keresztül mutatja be az evangéliumokból ismert történeteket.

A bemutató után különféleképpen vélekedtek a darabról. A nézők hálásan fogadták a dallamos, látványban gazdag előadást, a kritikusok vélemé-nye megoszlott, többen szót emeltek a mostaná-ban divatos zenés darabok áradása ellen. Mindez cseppet sem zavarta a szervezőket, a darab jellege megfelelt egy szabadtéri előadás követel-ményeinek, hangulatos, látványos produkció szü-letett, – ez tény. A Dóm csodálatos épülete különösen jól illeszkedett a darabhoz, fenséges háttérrel biztosított, s ráadásul a díszletezést is megkönnyítette.

A darab nem is annyira Máriáról szól, sokkal inkább egy anyáról, aki kénytelen átélni saját gyermeke szenvedéseit és halálát. Mária több alakban jelenik meg. Először álmodozó, szerelmet

áthítozó fiatal lány, aki csupán önmagának elképzelt kedvese után vágyakozik. Később átváltozik gyermekét féltő anyává, hogy azután megismerhessük a szenvedő, meghurcolt, kitaszított asszonyt is. Ezt az ezernyi érzelmet képviselő csodálatos alakot a friss diplomás Sáfár Mónika keltette életre. Teljes átéléssel, mélyről fakadó tiszta érzéssel játszott ez a fiatal színésznő, aki érzelemgazdag játéka mellett csodálatos énekhangjával is elbűvölte a közönséget. A szereplőgárdában amúgy a Madách Színház legnépszerűbb színészei vonultak fel: Szerednyei Béla, Székelyi József, Lőte Attila, Pusztaszeri Kornél, Laklóth Aladár, Koltai János, hogy csak néhány nevet említsék. A főszereplők mégsem a Madáchból kerültek ki. János apostolt Vikidál Gyula, Jézust Sasvári Sándor játszotta a címszereplőéhez hasonló beleéléssel.

Amíg a környezetet remekül szolgálta az előadást, addig a kibővült játéktér – az óriási színpad – megnehezítette a szereplők dolgát, nehéz volt „bejátszani” a hatalmas teret. Szintén nehézséget jelentett a forgószínpad hiánya, ezt azonban ügyesen pótolták egyéb díszletekkel. A rendezőt, Nagy Viktort dicséri, hogy nem esett bele abba a csapdába, amit a szabadtéri előadások lehetőségei nyújtanak. Nem volt tehát tűzijáték, lángtenger, gyertyaáradat, lézerfény – szolid és jól megtervezett világítás tette hangulatosá az előadást.

Hogy a darab a Madách Színház bevételének növelését szolgálja inkább, avagy a mi szellemi épülésünket, azt döntse el ki-ki önmaga. Én úgy gondolom, hogy a három augusztusi este kellemes szórakozást nyújtott a nézőknek, s méltó tiszteletadásnak bizonyult a hatvanéves Szabadtéri Játékok előtt.

Tamádi Rita

Umberto Eco

Két lektori jelentés

Homérosz: Odüsszeia

Nekem személy szerint tetszik a könyv. Igazán lebilincselő, kalandos sztorija van, éppen a megfelelő adag szerelemmel töltve; szól hitvesi hűségéről és kis félrelépésekről (nagyon jól megformált Kalüpszó alakja, igazi kis csábító!), sőt van benne egy leheletnyi Lolitából a Nauszikaá-epizódban, ahol finoman izgatón minden csak felsejlik, s mégis világos lesz, mint a nap. Hozzá még sok

cselekmény, lélegzetelállító jelenetek egyszerű gigászokkal és kannibálokkal, sőt egy kis drog is, épp annyi, hogy ne legyen baj a cenzúrával – mert ha jól tudom, a lótuszt nincs rajta a Kábítószergyűjti Hivatal jegyzékén. A zárójeleneteket mintha egyenesen a Vadnyugatról kölcsönözte volna a szerző; a bunyó is derék, az íjverseny mesterien izgalmasra sikerült.

Mit mondhatnék még? Az egész sokkal gördülékenyebben olvasható, mint a szerző első regénye, amely begyöpösödött ragaszkodásával a hely egységéhez túlságosan mozdulatlan volt, meg fárasztó is az események áradata miatt – mert a harmadik csata és a tizedik párviadal után az olvasó felfogta a mechanizmust. Ezen kívül pedig láttuk, micsoda galibát okozott a neuwiedi körzeti ifjúsági hivatallal az Akhilleuszról, Patrokloszról és egyáltalán nem csak rejtett homoszexualitásukról szóló történet. Szó sincs erről a második könyvben, itt minden simán megy, sőt még a hangnem is sokkal nyugodtabb, megfontoltabb, hogy ne mondjam: elgondolkodóbb. Ide tartozik a mozaikok hozzáértő összerakása, a szerző eljárásadózik a beleszóvott régmúlt eseményekkel, egymásba fűzi a történeteket. Egyszóval: nagyszerű, ez a Homérosz tényleg jó fej!

Túlságosan jó, mondhatnám... Vajon mindez az ő szemétdombján nőtt? – kérdelem magamban. Írás közben biztosan sokat lehet tanulni (és ki tudja, talán a harmadik könyve tényleg szenzációs lesz), de ami gondot okoz számomra – és ami alapos megfontolás után arra bír, hogy elutasítsam –, az a káosz, amely a jogigényeknél adódik. Beszéltem erről E. Linder könyvügynökkel; a helyzet minden, csak nem egyszerű.

Először is a szerzőt már nem lehet előkeríteni. Azoknak információi szerint, akik ismerték őt, minden esetben kín volt beszélni vele a szöveg kisebb változtatásairól. Ugyanis állítólag olyan vak volt, mint egy vakondok, és sosem törődött a kéziratral, hiszen úgy tűnik, nem is ismerte igazán. Emlékezetből idézett, többé nem tudta, mit is diktált pontosan, és úgy gondolta, a titkárnő biztosan hozzáfűzött valamit. Így tehát felvetődik a kérdés, valóban ő-e a szerző, vagy csak a nevét adta az ügyszó.

Ez eddig nem lenne baj, hiszen a lektorálás művészete időközben nagyot fejlődött, és sok könyv, amit a lektorátuson átírnak, vagy ami szerzői munkacsoportokból származik (lásd Frutero és Lucentini), végül nagy siker lesz. Azonban e regénynél túl sok a bizonytalanság. Linder úgy